

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fikrî” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Kaza ve Kader

Muhammed Tahir Hamidi'ye

Soru:

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Afganistan'dan faziletli Emirimize!

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Allah Subhanehu ve Teala'dan, afiyet ve selamette olmanızı temenni ediyor ve Subhanehu'dan bize, bir çıkış yolu, zafer ve iktidar vermesini niyaz ediyoruz. Faziletli Emirimiz! Bu aralar “İslami Şahsiyet” kitabını okuyordum. Kader meselesiyle ilgili olarak “İslam Nizamı” kitabında karşılaştığım görüşlerden farklı bir görüşle karşılaştım. Şayet benim anladığıma göre bir fark varsa bu farkın nedenini bize açıklamanız için her iki kitapta geçen cümleleri aktarıyorum.

Şeyh Takiyuddîn en-Nebhani -Allah ona rahmet etsin- “İslam Nizamı” kitabının altıncı baskısının 23. sayfasında insanın özelliklerini açıkladıktan sonra şöyle demiştir: “İşte, Allah'ın eşyada, insanın içgüdülerinde ve uzvi ihtiyaçlarında meydana getirmiş olduğu bu belirli özellikler kaderdir. Çünkü eşyayı, içgüdüleri ve uzvi ihtiyaçları yaratan ve bunlardaki özellikleri takdir eden yalnız Allah'tır. Bu özellikler eşyanın kendisinden değildir ve kulun bunlarda hiçbir şekilde tesiri de yoktur.”

Sonra “İslami Şahsiyet” kitabının altıncı baskısının, birinci cildinin 28. sayfasında kaderi tarif etmiş ve şöyle demiştir: “Kader ise ateşin yakması ve bıçağın kesmesi gibi insanın eşyada ortaya çıkardığı özelliklerdir.”

Bu iki cümle arasında bir fark yok mudur; eşyadaki ve insandaki özellikleri yaratan ve ortaya çıkarın kimdir? “İslami Şahsiyet” kitabında geçenlerden kastedilen nedir? (Ortaya çıkarmak) fiilden kastedilen, yaratılış ve varoluştan başka bir şey midir? Şayet çelişkili ve tutarsız olarak gördüğümüz şeylere ışık tutarsanız, kalbimizdeki sıkıntıyı gidermiş olursunuz.

Allah sizi bizim adımıza tüm hayırla mükafatlandırsın ve sizi tüm kötülük ve şerlerden korusun.

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Birincisi: İslam Nizamı'nın 23 ve 24. sayfalarındaki kaza ve kader bölümünde şöyle geçmektedir:

[Kadere gelince; fiiller -ister insana hükmeden dairede meydana gelsin ister insanın hükmü altında bulunan dairede olsun- kâinat, insan ve hayattaki eşyadan veya eşya üzerinde meydana gelir. Nitekim Allah bu eşyada belirli birtakım özellikler yaratmıştır. Mesela; ateşte yakma, odunda yanma, bıçakta kesme özelliği yaratmış ve bu özellikleri kâinatın kanunlarına tam manasıyla uygun kılmıştır. Bunların nizam-ı ilahiyeye aykırılığı, Allah'ın onlardaki özellikleri ortadan kaldırması demektir. Bunlar, nebilerden mucize olarak görünen harikulade olaylardır. Allah eşyada belli özellikleri yarattığı gibi insanda da içgüdü ve uzvi ihtiyaçları yaratmış ve eşyada olduğu gibi bunlarda da belirli birtakım özellikler meydana getirmiştir.

Mesela; nevi içgüdüsünde cinsel meyil, uzvi ihtiyaçlarda ise acıkma, susama ve benzeri özellikleri yaratmıştır. Bu özellikleri tabiat kanunlarına uygun olarak içgüdü ve uzvi ihtiyaçlardan ayrılmaz bir şekilde yaratmıştır. İşte, Allah'ın eşyada, insanın içgüdülerinde ve uzvi ihtiyaçlarında meydana getirmiş olduğu bu belirli özellikler kaderdir. Çünkü eşyayı, içgüdülerini ve uzvi ihtiyaçları yaratan ve bunlardaki özellikleri takdir eden yalnız Allah'tır. Bu özellikler eşyanın kendisinden değildir ve kulun bunlarda hiçbir şekilde tesiri de yoktur. İnsana düşen görev, eşyada bu özellikleri takdir buyuranın Allah Subhanehu ve Teala olduğuna iman etmektir. Bu özelliklerde insanın kendileri aracılığı ile Allah'ın emirlerine uygun veya aykırı fiiller yapabileceği birtakım kabiliyetler vardır. Eğer yapılan bu fiil Allah'ın emirlerine uygunsay hayır, aykırı ise şerdir. Öyleyse insan, eşyanın özelliklerini kullanırken veya bunlarla içgüdülerini ve uzvi ihtiyaçlarını tatmin ederken Allah'ın emir ve nehiyelerine uygun olarak hareket ederse hayır işlemiş, aksi halde ise şer işlemiş olur

Buna göre, insana hâkim olan dairede meydana gelen fiiller ister hayır ister şer olsun, eşyadaki özellikler ve insandaki içgüdü ve uzvi ihtiyaçlar ister hayır ister şer doğursun Allah'tandır. Bundan dolayıdır ki Müslümanın kazanın hayır ve şerrinin Allahu Teala'dan olduğuna inanması, yani kendi gücü dışındaki fiillerin Allahu Teala'dan olduğuna iman etmesi gerekir. Kaderin, hayır ve şerrinin Allah'tan olduğuna, yani eşyanın tabiatında bulunan özelliklerin neticesi hayır veya şer olsun hep Allah'tan olduğuna, yaratık olan insanın bunlarda bir etki ve tesiri bulunmadığına iman etmesi lazımdır. Binaenaleyh insanın eceli, rızkı ve kendisi bütün bunlar Allah'tandır. Nitekim nevi içgüdüsündeki cinsi ilgi, beka içgüdüsündeki sahip olma isteği, uzvi ihtiyaçlarda mevcut olan açlık ve susuzluk hepsi Allahu Teala'dandır...]

Yani (kaza ve kader) istilâhındaki kader, Allah'ın eşyalarda yaratmış olduğu özelliklerdir...

İkincisi: İslami Şahsiyet kitabının 27. sayfasındaki İslam akidesi bölümünde şöyle geçmektedir:

[... Kaza ve kaderin delili ise aklidir. Çünkü kaza, şu iki hususla alakalıdır: Birincisi, varlık nizamının gerektirdiği husustur ki bu yaratıcı ile alakalı bir husus olmasından dolayı delili aklidir. İkincisi ise insanın kendisinden kaynaklanan veya cebren insan üzerinde gerçekleşen insanın fiilidir. Bu ise hislerle idrak edilebilen, hissedilebilen bir şey olup delili de aklidir. Kader ise ateşin yakması ve bıçağın kesmesi gibi insanın eşyada ortaya çıkardığı özelliklerdir. Bu özellikler ise duyuların idrak edebildiği, hissedilebilir şeylerdir. Öyleyse kaderin delili de aklidir...]

Yani (kaza ve kader) istilâhındaki kader, insanın eşyalarda ortaya çıkarmış olduğu özelliklerdir...

Üçüncüsü: Aynı şahsiyet kitabının 84-87. sayfalarındaki kaza ve kader bölümünde şöyle geçmektedir:

[“Kaza ve Kader”in anlamı, diğer bir ifadeyle “kaza ve kader” meselesi, kulların fiilleri ve eşyanın özellikleridir. Yani “kaza ve kader” meselesinin ortaya koyduğu sorun şudur: “Kulların fiilleri ve bu fiiller sonucunda insanın eşyada ortaya çıkardığı özellikler, Allah'ın yarattıklarından mıdır, yoksa kuldan mıdır? Yani fiilleri ve fiillerdeki özellikleri yaratan ve var eden kul mudur?”...]

“Kader”e gelince: İster insana egemen olan dairede meydana gelen olaylar olsun ister insanın egemen olduğu dairede meydana gelen olaylar olsun, eşyadan, insan, hayat ve kâinat maddesinden oluşan ve eşya üzerinde meydana gelen fiillerdir. Bu fiiller bir sonuç olarak ortaya çıkar. Yani bu tür fiilin varlığından bir işin ortaya çıkması gerekir.

Peki, insanın eşyalarda ortaya çıkardığı özellikleri insanın kendisi mi yaratıyor yoksa eşyaları yarattığı gibi eşyalardaki özellikleri de Allah Subhanehu ve Teala mı yaratıyor?

Eşyada ortaya çıkan bu hususları dikkatlice inceleyen kimse, bunların insanın fiili olmayıp eşyanın özelliklerinden olduğunu görür. Eşyanın kendisine ait özelliklerinden bir özellik

olmadıkça insanın bir özelliği ortaya çıkarmaması bunun delilidir. Eşyaların özelliklerinden olmayan şeyleri insanın isteği ile ortaya çıkması mümkün değildir. Bu nedenle bu hususlar insanın fiillerinden olmayıp eşyanın özellikleridir. Hem eşyaları hem de eşyalardaki özellikleri, takdir ettiği bu özelliklerin dışına çıkamayacağı şekilde yaratan Allahu Teala'dır...

Allah, eşyalarda belirli özellikleri yarattığı gibi insanda da içgüdüleri ve uzvi/organik ihtiyaçları yaratmış, eşyalarda bulunan özellikler gibi içgüdü ve uzvi ihtiyaçlara da muayyen özellikler vermiştir. Mesela nevi içgüdüsünde cinsî meyil özelliğini, beka içgüdüsünde mülk edinme özelliğini, uzvi ihtiyaçlarda açlık özelliğini yaratmış ve bu özellikleri varlık kanununa göre insan için gerekli kılmıştır. İşte Allah Subhanehu ve Teala'nın hem eşyalarda yaratmış olduğu belirli özellikler hem de insanda yarattığı içgüdülere ve uzvi ihtiyaçlara "kader" ismi verilir. Çünkü eşyaları, içgüdüleri ve uzvi ihtiyaçları yaratan ve onlara belirli özellikler veren yalnızca Allahu Teala'dır...

Yani eşyayı ve eşyalardaki muayyen özellikleri yaratmasının bir sonucudur. Bu nedenle bu özellikler insandan değil Allahu Teala'dandır. Bunların meydana gelmesinde kulun kesinlikle herhangi bir rolü yoktur. İşte "kader" budur. **Bu açıklamalara göre "kaza ve kader" konusundaki "kader" insanın eşyalarda ortaya çıkardığı özelliklerdir. Bu nedenle insanın, eşyalarda takdir edilen özellikleri Allah Subhanehu ve Teala'nın yarattığına iman etmesi gerekir...]**

Gördüğünüz gibi aynı kitapta (kaza ve kader) konusundaki kaderin, (insanın eşyada ortaya çıkardığı özellikler...) olduğu belirtilmiş, sonra insanın eşyadaki özellikleri ortaya çıkarması ile Allah'ın eşyadaki özellikleri yaratması arasındaki farkı açıklamış ve şöyle demiştir: **(Peki, insanın eşyalarda ortaya çıkardığı özellikleri insanın kendisi mi yaratıyor yoksa eşyaları yarattığı gibi eşyalardaki özellikleri de Allah Subhanehu ve Teala mı yaratıyor?)** Sonra açıklamayı genişleterek şöyle demiştir: **(Yani eşyayı ve eşyalardaki muayyen özellikleri yaratmasının bir sonucudur. Bu nedenle bu özellikler insandan değil Allahu Teala'dandır. Bunların meydana gelmesinde kulun kesinlikle herhangi bir rolü yoktur. İşte "kader" budur. Bu açıklamalara göre "kaza ve kader" konusundaki "kader" insanın eşyalarda ortaya çıkardığı özelliklerdir. Bu nedenle insanın, eşyalarda takdir edilen özellikleri Allah Subhanehu ve Teala'nın yarattığına iman etmesi gerekir...)**

İnsan fiiliyle eşya üzerindeki deneyimi sayesinde Allah'ın eşyada yaratmış olduğu sıfatları ve özellikleri ortaya çıkarır yani Allah'ın bu eşyalarda yaratmış olduğu bu özellikleri keşfeder. Ama şayet bu eşyadaki bu özellik yaratılmamış olsaydı, insan bu özellikleri ortaya çıkaramaz veya izhar edemez ya da keşfedemezdi. Zira yukarıda kitaptan aktardıklarımız bunu açıkça göstermektedir. Yani (insanın eşyadaki özellikleri ortaya çıkarmasının) anlamı, şayet eşyada yaratılmışsa, eşyadaki bu özellikleri keşfetmesi ve ortaya çıkarmasıdır.

Umarım bu kadarı yeterli olmuştur. Bilen ve hüküm verenlerin en hayırlısıdır.

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 24 Muharremu'l Haram 1444

M. 22/08/2022

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<https://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4275/>